

แหล่ง อีสาน งาน คบส.

อสม.มนตรี จตุเทน

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดีเด่น ระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประจำปี 2566

สาขาการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ สังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครพนม

ที่มาและความสำคัญของการสร้างนวัตกรรม

ปัจจุบันยังคงพบปัญหาเกี่ยวกับการใช้ยาอันตรายในชุมชนที่หลากหลาย ตั้งแต่การมีรายการยาที่ไม่เหมาะสมจำหน่ายในชุมชน มีการกระจายของผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มีการปลอมปนสเตียรอยด์ มีการโฆษณาหลอกลวงให้หลงใช้ผลิตภัณฑ์สุขภาพที่อาจมีอันตราย ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและมีการสูญเสียทางเศรษฐกิจ ทั้งของผู้ป่วยและของประเทศที่ตามมาค่อนข้างสูง ปัญหาเหล่านี้มีแนวโน้มที่รุนแรงขึ้นในอนาคต ในขณะที่ภาครัฐยังคงไม่สามารถจัดการกับปัญหาในระดับนโยบายหรือระดับต้นน้ำเพื่อหวังตัดตอนปัญหาที่จะมากระทบกับชุมชนได้ ดังนั้นปัญหายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพ (Drug and Health Product Related Problems: DHPRP) ในชุมชนจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องดำเนินการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาคการใช้ยาไม่สมเหตุผลในชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายที่มีพลังเข้มแข็งเพื่อให้ชุมชนนั้นสามารถสร้างกลไกในการเฝ้าระวังร่วมกันตรวจสอบกำหนดมาตรการทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดจากการใช้ยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่สมเหตุผล โดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง

จากการสำรวจปัญหาเกี่ยวกับการใช้ยาอันตรายและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่ไม่ได้มาตรฐานในชุมชนบ้านนาซอ่ม ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม มีจำนวนมาก และประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ยาอันตรายและผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่ไม่ได้มาตรฐาน ทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพ เช่น เกิดอาการกับระบบประสาทกลาง ยากระตุ้นประสาทกลางทำให้ปวดศีรษะมาก สมองถูกกระตุ้นจนนอนไม่หลับ การสะสมของสารสเตียรอยด์ เกิดการดื้อยาทำให้ยากต่อการรักษาโรค เกิดภาวะไตวายเรื้อรัง จากปัญหาดังกล่าวจึงได้จัดทำนวัตกรรม “แหล่ง อีสาน งาน คบส.” เพื่อเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจและสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการใช้ยาอันตรายและผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่ไม่ได้มาตรฐานให้กับประชาชนในชุมชน โดยผ่านเสียงเพลงหรือ “แหล่ง” (การท่องบทกลอน) เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านในการถ่ายทอดเสียงเพลงประจำภาคอีสาน ทำให้เกิดความสนใจในการรับฟัง มีความไพเราะและเข้าใจได้ง่าย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ประชาชนมีความตระหนักรู้ถึงการใช้อันตราย
2. เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารและยาที่ถูกต้อง

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ก่อนเริ่มเข้าสู่พิธีการก็ได้เกริ่นนำว่าต่อไปจะให้ความรู้ด้านงานคุ้มครองผู้บริโภค ก่อนเข้าสู่พิธีการต่าง ๆ ประมาณ 1 นาที โดยการ แหล่ง (หรือการท่องบทกลอน) มีเนื้อหาดังนี้

“ก่อนสิเข้าสู่เรื่องขอเว้าเรื่องกิน	ผู้มักกินมักเมาให้พากันฟังไว้
กินยามใดให้คิดไวอย่าตามใจปาก	มันลำบากแท้ ๆ ยามเฮานั้นบ่สบาย
มันมีหลายแท้ ๆ เหมื่อนั้น เบิงบ่เห็น	บัดยามเป็นไผ่สิเห็นใจเจ้า
คั่นอยากเป็นคนเฒ่า เรื่องการกินให้คิดก่อน	อ่านฉลากให้ถี่ต้อง อย.นั้นให้เบิงนำ

- วันเดือนปี ผลิตนั้นให้พากันชมเบิ่ง อยู่ทางใต้ทางเทิง ให้พากันอ่านแล้ว สาเจ้าจ้งค่อยกิน”
2. หลังจากให้ความรู้ผ่านการแหล่งเสร็จก็เป็นการเสริมความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาอันตราย โดยเสียงเพลง “เสียงครวญจาก อสม.” อ้างอิงจากทำนองเพลงเสียงจากผู้ใหญ่บ้าน (ขับร้องโดยเฉลิมพล มาลาคำ) เพื่อให้พี่น้องประชาชนได้ตระหนักถึงผลที่จะตามมาในภายหลัง
- “เสียงนี้ คือ เสียงเพลง จาก อสม.ทำงานด้าน คบส. เพื่อให้แม่ พ่อ ไทบ้านเฮาปลอดภัย
เรื่องอยู่เรื่องกินสิเว้าให้เจ้าเข้าใจ อย.นั้น คือ อะไร ให้เจ้าเข้าใจอาหารและยา
สิเว้าให้ฟัง อาหารปลอดภัยชุมเฮาให้จำเอาไว้อาหารปลอดภัยต้องมี อย.
วันเดือนปีที่ทำผลิตน้าให้อ่านเด้อ พ่อชุมเจ้าเข้าใจแม่นบ่ที่ อสม.เพินเว้าให้ฟัง”
3. จัดเสียงลงใส่แผ่นซีดีและนำไปเปิดในหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน โดยเปิดทุกครั้งที่กำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านจะแจ้งข่าวหรือประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนชนทราบ

ผลการดำเนินงาน/ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ผลจากการดำเนินงานให้นวัตกรรม “แหล่ง อีสาน งาน คบส.” จากการชมตรวจร้านค้าในชุมชน 3 ปี ย้อนหลัง พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการจำหน่ายยาอันตรายและอาหารและยาหมดอายุเสื่อมสภาพลดลง ร้อยละ 100 รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละปัญหาอันตรายและอาหารหมดอายุเสื่อมสภาพ 3 ปี ย้อนหลัง

ปัญหาที่พบ	จำนวน (ร้อยละ)		
	พ.ศ. 2563	พ.ศ. 2564	พ.ศ. 2565
ยาอันตราย	1 (24.0)	4 (100.0)	0 (0.0)
อาหารหมดอายุเสื่อมสภาพ	2 (50.0)	1 (24.0)	0 (0.0)

2. จากการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และยาอันตรายของประชาชนทั่วไปและผู้ประกอบการ ก่อนและหลังใช้นวัตกรรม ด้วยแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ พบว่า หลังจากใช้นวัตกรรม ประชาชนทั่วไปและผู้ประกอบการมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และยาอันตราย เพิ่มมากขึ้น รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และยาอันตรายของประชาชนทั่วไปและผู้ประกอบการ ก่อนและหลังใช้นวัตกรรม

ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และยาอันตราย	ประชาชนทั่วไป		ผู้ประกอบการ	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
ระดับมาก	45 (26.8)	215 (84.6)	0 (0.0)	8 (100.0)
ระดับปานกลาง	102 (60.7)	36 (14.2)	2 (66.7)	0 (0.0)
ระดับต่ำ	21 (12.5)	3 (1.2)	1 (33.3)	0 (0.0)
รวม	168 (100.0)	254 (100.0)	3 (100.0)	8 (100.0)

ปัจจัยความสำเร็จ

1. ได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ และประชาชนเป็นอย่างดี ในการให้ถ่ายทอดนวัตกรรม “ແຫລ່ ອີສານ ງານ ຄບສ.” ในงานประเพณีต่าง ๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ
2. ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนในการถ่ายทอดนวัตกรรม “ແຫລ່ ອີສານ ງານ ຄບສ.” ในหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน เมื่อผู้นำชุมชนมีการประกาศหอกระจายข่าวจะเปิดเพลงนวัตกรรม “ແຫລ່ ອີສານ ງານ ຄບສ.” ทุกครั้งเป็นประจำ ทำให้ประชาชนได้ตระหนักรู้การใช้ยาอันตรายและผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่ไม่ได้มาตรฐาน

บทเรียนที่ได้รับ

ประชาชนในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ได้มาตรฐานและมีความตระหนักรู้ถึงการใช้อันตราย และขยายผลการดำเนินงานสู่ชุมชนตำบลท่าเรือ และหมู่บ้านข้างเคียง พัฒนาองค์ความรู้ในงานคุ้มครองผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง

ภาคผนวก

ภาพที่ 1 ถ่ายทอดนวัตกรรม “ແຫລ່ ອີສານ ງານ ຄບສ.”

ภาพที่ 2 ถ่ายทอดนวัตกรรม “ແຫລ່ ອີສານ ງານ ຄບສ.”

ภาพที่ 3 ถ่ายทอดนวัตกรรม “ແຫລ່ ອີສານ ງານ ຄບສ.”

ภาพที่ 4 ถ่ายทอดนวัตกรรม “ແຫລ່ ອີສານ ງານ ຄບສ.”